

УДК 343.9.02(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.4.36>

АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ НОВЕЛ ЩОДО ІНШИХ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Забуга Ю.Ю.,

*кандидатка юридичних наук, старша наукова співробітниця
лабораторії дослідження проблем національної безпеки
у сфері громадського здоров'я
НДІ ВПЗ ім. академіка В.В. Сташиса НАПрН України
ORCID: 0000-0003-1805-515X
e-mail: zabugaulia1@gmail.com*

Забуга Ю.Ю. Аналіз законодавчих новел щодо інших заходів кримінально-правового характеру, які застосовуються до юридичних осіб.

Стаття присвячена аналізу новел кримінального законодавства України, які стосуються заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб. Предметом дослідження були зміни до розділу XIV¹ загальної частини Кримінального кодексу України, внесені Законом України від 04.12.2024, метою прийняття якого є виконання нашою державою взятих на себе міжнародних зобов'язань імплементувати Рекомендації Ради Організації економічного співробітництва та розвитку щодо подальшої боротьби з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях, а також удосконалення механізму застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб відповідно до положень Конвенції ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях. Цим Законом у чинному КК України запроваджуються нові додаткові (нефінансові) заходи кримінально-правового характеру, які можуть застосовуватись до юридичних осіб, передбачено розширення підстави для їх застосування та шляхом запропонованих змін до ст. 96³ КК легалізована можливість застосування додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру незалежно від факту притягнення до кримінальної відповідальності фізичної особи, яка діяла від імені та/або в інтересах юридичної особи. Також передбачається збільшення розміру такого заходу кримінально-правового характеру, що застосовується до юридичної особи, як штраф, розмір якого визначає суд у випадках, коли неправомірна вигода юридичною особою не була одержана або неможливо визначити її розмір. Встановлено заборону на виплату штрафу у розстрочку строком до 3 років у випадках, коли до юридичної особи застосовані заходи кримінально-правового характеру на підставі положень ч. 2 ст. 96-3 КК в редакції Закону України від 04.12.2024. Наукова новизна статті полягає у тому, що вона є однією з перших спроб критичного аналізу положень Розділу XIV-1 КК України в редакції Закону України від 04.12.2024 через призму принципів права, а також загальноновизначених підходів, які закріплюються у кримінальному законодавстві.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальна відповідальність, новели кримінального законодавства, юридичні особи, заходи кримінально-правового характеру.

Zabuga Y.Y. Analysis of legislative novelties concerning other measures of criminal law applicable to legal entities.

The article is devoted to the analysis of novelties of the criminal legislation of Ukraine, which concern measures of a criminal nature applied to legal entities. The subject of the study was the amendments to Section XIV¹ of the General Part of the Criminal Code of Ukraine, introduced by the Law of Ukraine dated 04.12.2024, the purpose of the adoption of which is the fulfillment of the international obligations undertaken by our state to implement the Recommendations of the Council of the Organization for Economic Cooperation and Development on further combating bribery of foreign public officials in international business transactions, as well as improving the mechanism for applying measures of a

criminal nature to legal entities in accordance with the provisions of the OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions. This Law introduces new additional (non-financial) measures of a criminal nature into the current Criminal Code of Ukraine, which may be applied to legal entities, provides for the expansion of the grounds for their application and through the proposed amendments to Art. 96³ of the Criminal Code legalizes the possibility of applying additional (non-financial) measures of a criminal nature regardless of the fact of bringing to criminal liability an individual who acted on behalf of and/or in the interests of a legal entity. It also provides for an increase in the size of such a measure of criminal nature applied to a legal entity, as a fine, the amount of which is determined by the court in cases where the legal entity did not receive an unlawful benefit or it is impossible to determine its size. A ban on paying a fine in installments for a period of up to 3 years is established in cases where measures of a criminal nature are applied to a legal entity on the basis of the provisions of Part 2 of Article 96-3 of the Criminal Code as amended by the Law of Ukraine dated 04.12.2024. The scientific novelty of the article lies in the fact that it is one of the first attempts at a critical analysis of the provisions of Section XIV-1 of the Criminal Code of Ukraine as amended by the Law of Ukraine dated 04.12.2024 through the prism of the principles of law, as well as generally recognized approaches that are enshrined in criminal legislation.

Key words: criminal law, criminal liability, novelties of criminal law, legal entities, criminal law measures.

Постановка проблеми. Традиційно суб'єктом злочину, а пізніше і кримінального правопорушення, за кримінальним правом України визнавалась фізична особа. Із урахуванням цього підходу були побудовані всі інститути загальної частини кримінального права: чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі, суб'єкта, стадій, співучасті, множинності, призначення покарання, звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, тощо. Проте, ратифікувавши низку міжнародних договорів¹ наша держава взяла на себе зобов'язання привести у відповідність з їх положенням національне кримінальне законодавство, зокрема, й в частині запровадження кримінальної відповідальності щодо юридичних осіб. Цей обов'язок Україна виконала у 2013 р., прийнявши Закон України від 23.05.2013 р. № 314-VII, яким загальну частину Кримінального кодексу України (далі – КК України) було доповнено розділом XIV¹ “Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб”. Вказані заходи розглядають як “квазікримінальну відповідальність” юридичних осіб [1; 2], оскільки незважаючи на появу даного розділу у КК України, суб'єктом кримінального правопорушення залишилась фізична особа, проте до юридичних осіб в межах кримінального провадження стало можливим застосувати штраф (ст. 96⁷ КК України) або ліквідувати останню, конфіскувавши її майно (ст. ст. 96⁹ та 96⁸ КК України). Таким чином штраф, конфіскація майна та ліквідація юридичної особи виступають тими заходами кримінально-правового характеру, які застосовуються державою за наявності підстав, визначених у ч. 1 ст. 96³ КК, до юридичної особи.

Однак 04.12.2024 Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів притягнення юридичних осіб до відповідальності за підкуп посадових осіб іноземних держав” (далі – Закон України від 04.12.2024), яким передбачається низка доволі суперечливих та неоднозначних змін до Розділу XIV¹ КК України. Наразі очікується підписання цього Закону Президентом України та подальше його офіційне оприлюднення, після чого наступного дня він набере чинності і стане частиною кримінального законодавства. Тож **метою цієї статті** є критичний аналіз законодавчих новел Розділу XIV¹ загальної частини КК України, поява яких обумовлено прийняттям та набранням чинності Закону України від 04.12.2024 (доопрацьований проект Закону України (реєстр. № 11443) від 25.07.2024).

Стан опрацювання проблематики. Питання правової природи та проблеми, які виникають під час застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб на практиці, у своїх наукових публікаціях досліджували М.В. Гузела, В.К. Гришук та О.Ф. Пасека, З.А. За-

¹ Зокрема йдеться про Кримінальну Конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією 1999 р., Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. (ратифікована у 2004 р.), Конвенцію Ради Європи про кіберзлочинність 2001 р. (ратифікована у 2005 р.), Конвенцію Ради Європи про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму 2005 р. (ратифікована у 2010 р.), Конвенцію про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 р. (ратифікована у 2010 р.) тощо.

гинеї-Заболотенко, С.Я. Лихова, Т.І. Нікіфорова, М.В. Сийплові, А.М. Ященко та ін. вчені. Разом із тим, усі вони ґрунтувались на оцінці законодавчих положень Розділу XIV¹ Загальної частини КК України у попередній редакції, тоді як ст.ст. 96³, 96⁴, 96⁵, 96⁶, 96⁷, 96¹⁰ в ред. Закону України від 04.12.2024, як і нова ст. 96¹⁰⁻¹ КК України, не були предметом наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу. Станом на 08.12.2024 було прийнято 9 законів, якими до розділу XIV¹ загальної частини КК України було внесено низку змін та уточнень, які мали б сприяти збільшенню кількості випадків застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи. Незважаючи на це, аналіз судових рішень, викладених у ЄДРСР свідчить, що в ньому наявні лише 4 судові рішення, які набрали законної сили, в яких до юридичних осіб у випадках, коли були притягнуті до кримінальної відповідальності фізичні особи, які діяли від імені цих юридичних осіб, були застосовані заходи кримінально-правового характеру у виді штрафу (судові справи № 766/5921/24, 991/846/24, 461/2964/24, 686/10280/16-к). Тобто судова практика застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб є майже нульовою. У контексті цього варто відзначити, що Закон України від 04.12.2024 передбачає зміни не тільки до положень чинного КК України, але й до норм Кримінального процесуального кодексу України. Це пов'язано з метою його прийняття, яка (як свідчить аналіз пояснювальної записки до даного Закону) полягає не тільки у забезпеченні Україною взятих на себе зобов'язань з імплементації Рекомендації Ради Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) щодо подальшої боротьби з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях, але й *впровадження ефективного механізму притягнення до юридичних осіб до відповідальності, який відповідатиме Конвенції ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях*” [3]. Проте предметом дослідження цієї статті будуть виключно ті окремі зміни, які стосуються норм матеріального права, тобто зміни у положеннях розділу XIV¹ чинного КК України, а саме:

– розширення підстави для застосування додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи, визначена у ч. 2 ст. 96³ КК України, що передбачає можливість їх застосування до юридичних осіб *незалежно від притягнення до кримінальної відповідальності фізичної особи, яка діяла від імені або в інтересах юридичної особи*;

– окремі нові підстави, які передбачені для застосування до юридичної особи додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру, визначених Законом України від 04.12.2024;

– заборона юридичним особам виплачувати штраф із розстрочкою у випадках, коли неправомірну вигоду не було одержано, або її розмір неможливо обчислити (зміни, передбачені абз. 2 ч. 3 ст. 96⁷ КК України в ред. Закону України від 04.12.2024);

– розширення переліку заходів кримінально-правового характеру за рахунок появи додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру, передбачених ст. 96¹⁰⁻¹ КК.

Підстава для застосування додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, передбачена положеннями Закону України від 04.12.2024 р. Традиційно, з часів появи інституту інших заходів кримінально-правового характеру, які застосовуються до юридичних осіб, у КК України, підставою для їх застосування визнавалось вчинення уповноваженою (фізичною) особою юридичної особи *від її імені та в інтересах певних кримінальних правопорушень (тут і далі по тексту – курсив авт.)*. Тобто, для застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи обов'язково потрібно встановити, що: (а) є фізична особа, яка притягнута до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, що входить до їх вичерпного переліку, наданому у пп. 1-6 ч. 1 ст. 96³ КК, а також (б) існує зв'язок між цим вчиненим кримінальним правопорушенням і самою юридичною особою. Про наявність такого зв'язку свідчило, наприклад те, що засуджена особа під час вчинення кримінального правопорушення виступала уповноваженою особою, яка діяла від імені або від імені та в інтересах юридичної особи.

Проте окремі положення Закону України від 04.12.2024 свідчать про прагнення законодавця відійти від цього підходу. Так, комплексне тлумачення положень частини 2 ст. 96³ КК України, поява якої передбачено цим Законом, дозволяє стверджувати, що законодавець вирішив визнати підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру *вчинення фізичною особою суспільно-небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369² КК, стосовно іноземних службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК, незалежно від притягнення цієї фізичної особи до кримінальної відповідальності*. Погодитись

із запропонованим підходом категорично не можна, оскільки, по-перше, у Законі від 04.12.2024 пропонується замість поняття “кримінальне правопорушення” використовувати більш широке поняття – “суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369² КК”. Вочевидь тут йдеться про “суспільно небезпечне діяння, яке підпадає під ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369² КК”. Останнє поняття (“суспільно небезпечне діяння”) тлумачиться більш широко, ніж поняття “кримінальне правопорушення”, адже ним охоплюються і випадки, коли такі діяння вчиняються за відсутності ознак складу кримінального правопорушення (наприклад, малолітніми або неосудними особами чи за відсутності вини). Оскільки всі згадані авторами Закону України від 04.12.2024 кримінальні правопорушення не можуть вчинятися малолітніми чи неосудними особами, то залишається варіант, коли цей Закон передбачає можливість застосувати заходи кримінально-правового характеру навіть у випадках, коли вина фізичної особи у вчиненні такого суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознак діянь, передбачених ст.ст. 209, 369, 369² КК, не доведена. Проте такий підхід є абсолютно не прийнятним та свідчить про порушення принципу законності.

По-друге, викликають зауваження зміни, внесені до розділу XIV¹ КК України, які полягають у тому, що вперше передбачена можливість застосовувати до юридичної особи заходи кримінально-правового характеру *без встановлення зв'язку між суспільно небезпечним діянням, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369² КК, стосовно іноземної службової особи, передбаченої ст. 18 КК, вчиненим фізичною особою та самою юридичною особою, до якої ці заходи можуть бути застосовані*. Адже, вочевидь, саме так треба тлумачити положення абз. 6 ч. 2 ст. 96³ КК, якою мають бути доповнений КК України, відповідно до яких “застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру, з підстав, передбачених цією частиною *не потребує встановлення фізичної особи, дії або бездіяльності якої, передбачені цією частиною*”. Тобто, у такому разі взагалі не зрозуміло, на якій підставі до юридичної особи будуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, визначені Законом України від 04.12.2024 р. Логічним і таким, що не має відповіді, є й питання: чому їм тоді місце саме в кримінальному законодавстві України? Підхід, який був закріплений у розділі XIV¹ загальної частини КК України до внесення змін, передбачених Законом України від 04.12.2024, повною мірою відповідав європейському підходу, про що свідчить аналіз положень Конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999 р.), а також інших міжнародних актів, положення яких передбачає доцільність встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб. Згідно із останніми притягнення юридичної особи до кримінальної відповідальності було можливим виключно за наявності встановленого зв'язку між самою юридичною особою і фізичною особою, яка притягується до кримінальної відповідальності, а отже передбачалось, що застосування ЗКПХ до юридичної особи не може бути свавільним! На цьому у своїх рішеннях періодично наголошує і ЄСПЛ, оскільки перший критерій трьоскладового тесту, який застосовується Судом для того, щоб визначити чи не допустила держава порушення певних прав та свобод, полягає в тому, що таке обмеження має бути законним, тобто чітко передбачено відповідними положеннями національного законодавства. Тобто підстава застосування додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи має бути чітко визначена в тексті кримінального закону.

У цілому ж, зазначені положення ст. 96³ в редакції Закону України від 04.12.2024 р. дозволять надто широко та довільно тлумачити підстави для застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, що в подальшому створить можливості для зловживання з боку правоохоронних та судових органів, а також дозволить легалізувати механізм усунення небажаних конкурентів та/або рейдерських захоплень. Так, достатньо буде, наприклад, повідомити в правоохоронні органи про те, що уповноважена особа юридичної особи, яка є Вашим конкурентом, надала неправомірну вигоду іноземній службовій особі, ознаки якої передбачені у ч. 4 ст. 18 КК. Цього буде вже достатньо для застосування до юридичної особи (конкурента) заходу кримінально-правового характеру, що може призвести до зупинення її господарської діяльності.

Аналіз окремих підстав для застосування додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру до юридичної особи, визначених у ч. 2 ст. 96-3 в ред. Закону України від 04.12.2024. У п. 1 ч. 2 ст. 96³ в ред. Закону України від 04.12.2024 передбачено, що однією із підстав для застосування додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру є “вчинення її уповноваженою особою або її засновником (учасником) чи кінцевим бенефіціарним власником, або членом наглядової ради від імені та/або в інтересах юридичної особи суспільно

небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого статтями 209, 369, 369² стосовно службових осіб, передбачених частиною четвертою статті 18 цього Кодексу”. Видається, що під час формулювання цієї підстави використання сполучників “та/або” є недоцільним, адже на практиці це дозволить застосовувати заходи кримінально-правового характеру до юридичної особи навіть у тому випадку, коли уповноважена особа або її засновник (учасник) чи кінцевий (бенефіціарний) власник або член наглядової влади вчинить відповідне суспільно небезпечне діяння хоча і від імені юридичної особи, але в особистих інтересах, що буде свідчити про відсутність зв’язку між суспільно небезпечним діянням та самою юридичною особою, що є неприпустимим. Тож видається більш доцільним було під час формулювання цієї підстави використати замість сполучника “або” сполучник “та”, як це передбачено у п. 1 ч. 1 ст. 96³ КК України. Ще одним аргументом на користь цієї позиції виступають положення ч. 2 ст. 65¹ Закону України “Про запобігання корупції” від 14.10.2014 р. № 1700-VII (в ред. від 11.10.2024): “у разі вчинення від імені *та в інтересах* юридичної особи її уповноваженою особою кримінального правопорушення самостійно або у співучасті до юридичної особи у випадках, визначених Кримінальним кодексом України, застосовуються заходи кримінально-правового характеру”.

Додатково також варто звернути увагу і на ту обставину, що аналіз інших положень Закону України від 04.12.2024 свідчить про те, що в ньому хоча і пропонуються відповідні зміни до Закону України “Про запобігання корупції” (див. п. 8 Розділу II Закону України від 04.12.2024 “Прикінцеві та перехідні положення”), проте вони не стосуються вищезазначеної ч. 2 ст. 65¹ Закону України від 14.10.2014 р. № 1700-VII, що в майбутньому призведе до колізії між окремими нормами розділу XIV-1 загальної частини КК України та відповідними положеннями Закону України “Про запобігання корупції”.

Не можна погодитися із виділенням окремої підстави застосування до юридичної особи ЗКПХ, передбаченої у п. 3 ч. 2 ст. 96³ в редакції Закону України від 04.12.2024, якою виступає *“відсутність з боку уповноваженої особи законом або установчими документами юридичної особи нагляду та/або контролю за діями осіб, які діють від імені юридичної особи або за дорученням її уповноважених осіб, є членами її колегіальних органів або найманими працівниками, що призвело до вчинення суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого статтями 209, 369, 369² стосовно службових осіб, передбачених частиною четвертою статті 18 цього Кодексу”*. Так, повноваження уповноваженої особи юридичної особи здійснювати нагляд та контроль за діями осіб, які діють від імені юридичної особи або за дорученням її уповноважених осіб, є членами її колегіальних органів або найманими працівниками, що має забезпечити їх від вчинення корупційного правопорушення, забезпечуються під час виконання покладених на уповноважену особу законом чи установчими документами юридичної особи обов’язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції. До того ж, ці заходи передбачені положеннями Наказу НАЗК від 27.05.2021 № 277/2 “Про затвердження Типового положення про уповноважений підрозділ (уповноважену особу) з питань запобігання та виявлення корупції”. У ч. 1 ст. 96³ КК України також йдеться лише про підставу, яка є аналогічною тієї, яка визначена у п. 2 ч. 2 ст. 96³ в редакції Закону України від 04.12.2024.

Зміни, передбачені абз. 2 ч. 3 ст. 96⁷ КК України в ред. Закону України від 04.12.2024, що передбачають заборону застосовувати до юридичної особи штраф із розстрочкою у випадку, коли неправомірну вигоду не було одержано, або її розмір неможливо обчислити. Положення Закону України від 04.12.2024 передбачають збільшення розміру такого заходу кримінально-правового характеру як штраф, у випадках, коли його розрахунок покладається на суд у зв’язку із тим, що неправомірну вигоду не було одержано або її розмір неможливо обчислити. Відповідно до абз. 3–5 ч. 2 ст. 96⁷ КК (в ред. Закону України від 04.12.2024) цей розмір за нетяжкий злочин має становити від десяти тисяч до двадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; за тяжкий злочин – від двадцяти тисяч до двох мільйонів неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; за особливо тяжкий злочин – від сімдесяти п’яти тисяч до семи мільйонів п’ятисот тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян”. В цілому, не оспорюючи доцільність підвищення вказаних розмірів штрафу, варто звернути увагу на те, що ч. 3 ст. 96⁷ КК відповідно до вказаного Закону має бути доповнена абз. 2 такого змісту: “це правило не поширюється на випадки, передбачені частиною другою статті 96³ цього Кодексу”. Таким чином, законодавець de-facto виключає можливість для юридичної особи виплачувати суттєво збільшений розмір штрафу, який суд призначає на підставі положень ч. 2 ч. 96⁷ КК України, певними частинами строком до трьох

років, якщо цього потребує майновий стан юридичної особи, коли наявні підстави для застосування до неї додаткових (нефінансових) заходів, визначені у ч. 2 ст. 96³ КК України. При цьому зберігається можливість виплати юридичною особою штрафу у розстрочку у випадках, коли до неї цей захід кримінально-правового характеру застосовано на підставах, визначених у ч. 1 ст. 96³ КК України, проте саму неправомірну вигоду не було одержано або її розмір неможливо обчислити. Видається, що такий підхід є дискримінаційним, а також порушує принцип рівності у праві.

Розширення переліку заходів кримінально-правового характеру, які можуть застосовуватися до юридичних осіб за рахунок появи додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру, передбачених ст 96¹⁰⁻¹ КК в ред. Закону України від 04.12.2024. Якщо звертатися до положень Конвенції ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях 1997 р. (далі – Конвенція), то в контексті прийнятого Закону України від 04.12.2024 р. треба звернути увагу на положення ст. 2, які передбачають обов'язок кожної зі сторін “вжити необхідних заходів у відповідності із своїми правовими принципами для того, щоб встановити відповідальність юридичних осіб за підкуп посадової особи іноземної держави”. При цьому у ст. 3 “Санкції” вказаної Конвенції передбачено, що “у випадках, коли відповідно до правової системи Сторони до юридичних осіб не застосовується кримінальна відповідальність, така Сторона буде повинна забезпечити застосування до юридичних осіб *некримінальних санкцій, включаючи грошові*, за підкуп посадових осіб іноземної держави”. Разом із тим, Законом, що аналізується, передбачається доповнення чинного КК України ст. 96¹⁰⁻¹, положення якої передбачають додаткові (нефінансові) заходи до юридичних осіб, які можуть в окремих випадках призвести до зупинення діяльності юридичної особи.

Звертає на себе увагу і той факт, що сама ст. 96¹⁰⁻¹ КК України порушує всі правила законодавчої техніки та чинну структуру КК України, що є недопустимим. Видається, що більш правильним було б, не порушуючи загально-прийнятого підходу, передбачити запропоновані положення у ст. 96¹². Окрім того, примітка до ст. 96¹⁰⁻¹, якою автори Законопроекту пропонують доповнити чинний КК України, містить аж 17 пунктів, в яких здебільшого йдеться про те, що терміни, які згадуються у тексті цієї статті використовуються в тому значенні, в якому вони вживаються в чинному законодавстві України. У зв'язку із цим більш доцільно було б виключити більшість із цих пунктів, доповнивши замість цього ст. 96¹⁰⁻¹ КК України приміткою 1, яка б містила вказівку на загальне положення про те, що “поняття, які використовуються у цій статті, використовуються у значеннях, встановлених в чинному законодавстві України”. Це дозволить зробити текст ст. 96¹⁰⁻¹ КК України більш лаконічним.

Цікавим є і той факт, що положеннями Закону України від 04.12.2024 жодним чином не передбачені правила застосування додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру у випадках, якщо їх призначення буде здійснюватися судом за сукупністю кримінальних правопорушень чи вироків фізичній особі, яка від імені або в інтересах юридичної особи вчинила “суспільно-небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ст.ст. 209, 369, 369² КК, стосовно іноземних службових осіб, передбачених ч. 4 ст. 18 КК України”.

Висновки. Підсумувавши вищевикладене можна прийти до таких висновків:

1. Незважаючи на достатньо чітку регламентацію інституту заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб, у розділі XIV¹ загальної частини КК України, практика їх застосування була дуже обмеженою. Саме для удосконалення цього механізму на практиці, а також задля виконання Україною зобов'язань з імплементації Рекомендації Ради ОЕСР щодо подальшої боротьби з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях, законодавцем 04.12.2024 було прийнято Закон України “Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів притягнення юридичних осіб до відповідальності за підкуп посадових осіб іноземних держав” в основі якого був доопрацьований проект Закону України (реєстр. № 11443) від 25.07.2024.

2. Окремі зміни, запропоновані цим Законом до розділу XIV¹ чинного КК України, є суперечливими, оскільки свідчать про прагнення законодавця відійти від загальноприйнятого підходу, відповідно до якого застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб є можливим виключно у випадках, коли наявний зв'язок між кримінальним правопорушенням, за яке притягнута до кримінальної відповідальності уповноважена фізична особа, і самою юридичною особою, яку така особа представляє. Це може призвести до свавілля на практиці під

час застосування до юридичних осіб додаткових (нефінансових) заходів кримінально-правового характеру, визначених положенням Закону України від 25.07.2024, а також легалізує незаконні методи усунення небажаних конкурентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загинець З. Квазікримінальна відповідальність юридичних осіб за кримінальним та кримінальним процесуальним законодавством України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 3. С. 49–56.
2. Гузела М.В. Проблеми застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб у контексті протидії скоєнню кримінальних правопорушень щодо учасників кримінального провадження. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2023. № 40. С. 301–309.
3. Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів притягнення юридичних осіб до відповідальності за підкуп посадових осіб іноземних держав: Проект Закону України. Офіційний вебсайт Верховної Ради України. Картка законопроекту. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44643>.